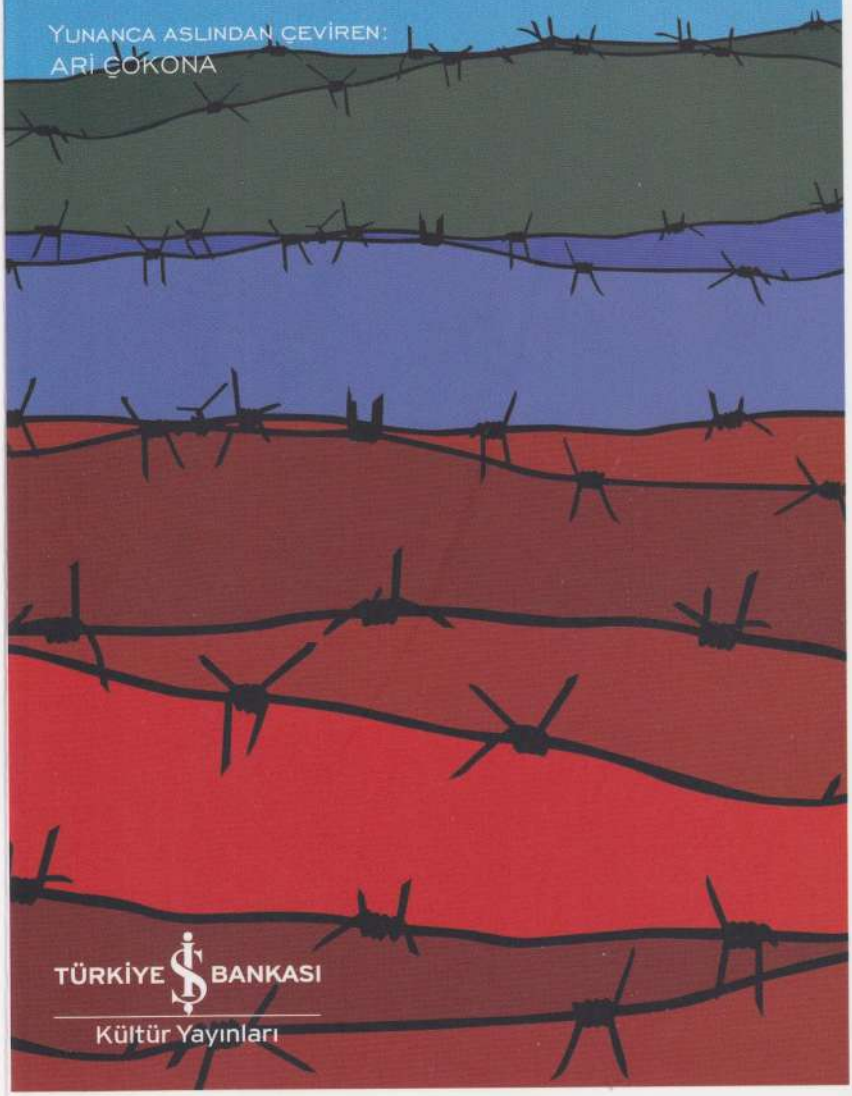
MODERN KLASİKLER DİZİSİ - 184

YANNİS RİTSOS

SÜRGÜN GÜNLÜKLERİ

YUNANCA ASLINDAN ÇEVİREN:
ARİ ÇOKONA

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

YANNİS RİTSOS
SÜRGÜN GÜNLÜKLERİ

ÖZGÜN ADI
Ημερολόγια εξορίας

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2021
SERTİFİKA NO: 40077

EDİTÖR
ALİ ALKAN İNAL

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
NEBİYE ÇAVUŞ

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASIM EYLÜL 2021, İSTANBUL

ISBN 978-625-405-666-6

BASKI: AYHAN MATBAASI
Mahmutbey Mah. 2622. Sokak No:6/31 Bağcılar/İstanbul
Tel. (0212) 445 32 38 Sertifika No: 44871

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İstiklal Caddesi, Meşelik Sokak No: 2/4 Beyoğlu 34433 İstanbul
Tel. (0212) 252 39 91 Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

ÇEVİREN: ARİ ÇOKONA

(1957): İstanbul'un Fener semtinde doğdu. İTÜ'den kimya yüksek mühendisi olarak mezun olduktan sonra bir süre boya sanayinde çalıştı. Halen özel bir lisede kimya öğretmenidir. Antik ve çağdaş Yunancadan Türkçeye edebiyat, tarih ve felsefe çevirileri yapmaktadır. Platon, Aristoteles, Euripides, Sophokles, Ksenophon ve Kritovulos'tan yaptığı pek çok çevirisi yayımlanan Ari Çokona'nın İstanbul ve Anadolu Rumlarının tarih, kültür ve edebiyatına ilişkin telif eserleri, Türkiye ve Yunanistan'da çeşitli edebiyat dergilerinde çıkmış birçok makale, şiir ve öyküsü vardır.

Modern
Klasikler
Dizisi - 184

Yannis Ritsos

Sürgün Günlükleri

Yunanca aslından
çeviren: Ari Çokona

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

İçindekiler

Sunuş vii

Sürgün Günlükleri - I 3
Sürgün Günlükleri - II 39
Sürgün Günlükleri - III 91

Sunuş

Yannis Ritsos 1 Mayıs 1909'da Mora Yarımadası'nın Monemvasia kasabasında doğdu. Toprak sahibi zengin bir ailenin dördüncü ve son çocuğuydu. Mutlu bir çocukluk yaşadı. İlkokul ve ortaokulu doğum yerinde, liseyi annesinin memleketi Gytheion'da okudu. Sanatçı ruhluydu. Piyano çalıyor, resim çiziyor ve yedi yaşından beri şiir yazıyordu. Başka yazar ve şairlerin de ilk eserlerini yayımlayan çocuk dergisi *Çocukların Gelişimi*'nde "İdeal Düş" takma adıyla şiirleri yayımlanıyordu.

Şair on iki yaşındayken ağabeyi ile annesi arka arkaya veremden öldü. 1922'de Ritsoslar bütün topraklarını yitirdiler, aile yoksul düştü. Kendisinden bir yaş büyük ablasıyla Atina'ya yerleşen şair de vereme yakalanarak üç yıl sanatoryumda kaldı. Hukuk fakültesine kaydolduysa da hiç okuyamadan okulu terk etti. Geçimini sağlamak için dansörlük ve tiyatro oyunculuğu dahil çeşitli işlerde çalıştı, ancak 1932'de ailenin başına yeni bir felaket geldi. Babası aklını yitirerek ölümüne kadar akıl hastanesine kapatıldı. Onu birkaç yıl sonra çok sevdiği ablası Lula izledi, uzun süre akıl hastanesinde kaldı. Bunun üzerine yazdığı "Kız Kardeşimin Şarkısı" (1937) şiirini okuyan dönemin büyük şairi Kostis Palamas, "Geçmen için kenara çekiliyoruz Şair!" diye yazdı.

1934'te ilk şiir kitabı *Traktör*, bir yıl sonra da *Piramitler* yayımlandı. Dönemin sol eğilimli saygın Govosti Yayı-

nevi'nde editör olarak çalışmaya başladı. Mayıs 1936'da Selanik'teki tütün işçileri grevinde öldürülen genç bir işçinin sokak ortasındaki cesedinin başında ağlayan annesinin fotoğrafından esinlenerek yazdığı "Epitafios" (Ağıt) şiiri Ritsos'un adının duyulmasını sağladı. Alman işgali süresince hastalıklarla ve açlıkla mücadele eden Ritsos arkadaşlarının evlerinde konuk edildi. Bu dönemde yazdığı eserleri güvendiği arkadaşlarına teslim etti, ancak onlar korkularından arşivini imha ettiler.

Ritsos Yunan İç Savaşı süresince Limnos, Makronisos ve Ayios Efstatios adalarına sürgün edildi. Gittiği her yerde çoğu eğitimsiz halk çocukları olan arkadaşlarını resim yapmaya, müzikle ve edebiyatla ilgilenmeye teşvik ediyordu. Çok zor şartlara katlanmak zorunda olduğu Makronisos'ta her ayrıntısıyla kendisinin ilgilendiği bir amatör tiyatro kurmuş, mahkûmlara temsiller veriyordu. 1952'de Atina'ya dönerek Yunan Komünist Partisi'nin legal kolu EDA saflarında siyasete girdi. 1954'te çocuk doktoru Garyfalio (Falitsa) Georgiadu ile evlendi ve bir yıl sonra biricik kızı Eri doğdu. 1956'da yayımladığı *Ay Işığı Sonatı*'yla Ulusal Şiir Ödülü'ne layık görüldü. Mikis Theodorakis'in altmışlı yıllarda şiirlerini bestelemesiyle ünü bütün dünyaya yayıldı. Nazım Hikmet'in şiirleri de dahil çok sayıda şiir çevirisi yaptı.

1967'de Albaylar Cuntası'nın darbesi esnasında yurtdışına kaçmasını tavsiye eden dostlarının teklifini reddederek yurdunda kalmayı tercih etti. Yaros ve Leros adalarına sürgün edildi, ancak kanser olduğu için eşinin Samos Karlovasi'deki evinde ev hapsinde tutuldu. 1974'te demokrasinin yeniden inşasından hayatının sonuna kadar şiir yazmaya devam etti.

Ritsos'un şiirleri otobiyografik olduğu kadar ülkesinin sosyal ve tarihsel yaşamını da sergiler. Halk şiiri formlarını kullandığı ilk eserlerinde Kariotakis ve Varnalis'in

otosarkastik üslubunun etkileri gözlenir. Özellikle on beş hecelik geleneksel vezni kullandığı "Ağıt" şiiri teknik açıdan mükemmelliğin sınırlarını zorlar. 1935'ten sonra serbest vezne geçti. Fütürist ve sürrealist teknikler kullandı. Şiirlerinin bir kısmı destansı bir coşku taşırken, çoğu monolog tadındadır. Ama hepsi de yalın bir dille yazılmış olup kişisel ve liriktir. İki kez Nobel Edebiyat Ödülü'ne aday gösterildiği halde siyasi görüşleri yüzünden ödül verilmedi. 1977'de SSCB tarafından Nobel Barış Ödülü'ne alternatif olarak sunulan Lenin Barış Ödülü'ne, 1986'da Birleşmiş Milletler'in Dünya Barışı Şairi Ödülü'ne layık görüldü. Yakın dostu Louis Aragon'a göre "Dünyanın yaşayan en büyük şairi"ydi.

11 Kasım 1990'da Atina'da ölen Yannis Ritsos'un sağlığında yüzden fazla şiir kitabı, on deneme ve roman ile dört tiyatro oyunu yayımlandı. Arşivinde de yayımlanmamış elli şiir kitabı bulundu. Eserlerinden kısa bir seçme yapmak gerekirse aşağıdaki kitaplar öne çıkar:

Traktör (1934), *Piramitler* (1935), *Ağıt* (1936), *Kız Kardeşimin Şarkısı* (1937), *İlkbahar Senfonisi* (1938), *Karanfilli Adam* (1952), *Ay Işığı Sonatı* (1956), *Dünyanın Mahalleleri* (1957), *Servilerin Gölgesinin Ötesinde* (oyun, 1958), *Yaşlı Kadınlar ve Deniz* (1959), *Ölü Ev* (1962), *Tanıklıklar* (1962), *Yunanların Öyküsü* (1966), *Taşlar, Yinelemeler, Parmaklıklar* (1972), *Dördüncü Boyut* (1972), *Graganda* (1973), *Acı Vatanın On Sekiz İnce Şarkısı* (1973), *Kurum Tutmuş Tencere* (1974), *Ayna İçindeki Duvar* (1974), *Bağların Hanımı* (1975), *Sürgün Günlükleri* (1975), *Aşk Şiirleri* (1981), *Dikkatli Ariostos Yaşamından ve Uykusundan Kesitler Anlatıyor* (anlatı, 1982), *Ne Tuhaf Şeyler!* (roman, 1983)

Ritsos *Sürgün Günlükleri*'ni 1948 sonbaharında gönderildiği Limnos Adası'ndaki Kondopuli Kampı'nda yazmaya başladı. Burası aynı adlı köyün içinde Alman işgali

döneminde depo olarak kullanılan iki büyük beton binadan ve dikenli tellerle çevrili iki üç dönümlük bir alandan oluşuyordu. Yaşları ergenlikten seksenlere kadar değişen yüz elli kadar sürgün vardı. Ağır çalışma şartları, yetersiz beslenme ve gardiyanların kabalığına rağmen sürgünler edebiyat sohbetleri yapabiliyor, müzik ve resimle ilgilenebiliyordu. Yılgınlığa kapılmamak için en iyi çarenin çok sıkı çalışmak olduğuna inanan Ritsos çakıl taşları boyuyor, kemanıyla klasik müzik parçaları çalıyor ve şiirler yazıyordu.

Dostlarından ve yakınlarından gelen mektuplar dünyayla tek bağıydı. Ancak kamp yönetiminin sansürü altında duygularını özgürce ifade etmek mümkün değildi. Aralıksız yazdığı şiirlerinden başka, yaşadıklarının kaydını tutmak, birilerine içini dökmek istiyordu. Bütün dünyaya hitaben yazılmış sansürsüz bir mektup işlevi taşıyan bir günlük hazırlama düşüncesi öyle oluştu. Şair bulabildiği her kâğıt parçasına ve sigara paketlerinin üstüne yazdığı şiirleri özenle saklıyor, şişelerin içine koyup toprağa gömüyordu. Kaybettiğini sandığı çok sayıda şiirini arkadaşlarının bulup sakladığını yıllar sonra öğrendi.

1949'un sonlarında gönderildiği Makronisos sürgününde şartlar çok daha ağırdı. Başkent Atina'nın yakınlarında, tam karşısındaki Lavrion Limanı'ndan sadece beş kilometre uzakta olan, adı gibi ince ve uzun Makronisos Adası uygar dünyadan tamamen kopuktu. Erkek, kadın ve çocuklardan oluşan yirmi bin sol görüşlü sürgün çadırlarda kalıyor, önce bir yerden başka yere, sonra tekrar eski yerine taş taşımak gibi anlamsız ve aşağılayıcı işlerde çalıştırılıyordu. Kamp aynı zamanda egemen sınıfların ideolojisini benimsetme amacını güden bir yeniden eğitim merkezi işlevini de görüyordu. Sürgünler Ritsos'un ısrarla imzalamayı reddettiği bir "pişmanlık dilekçesi" imzalamaya zorlanıyordu. İşkence ve idamlar gündelik hayatın bir parçasıydı. Artık sanatla ilgilenmek geri plana itilmişti, aslolan hayatta kalabilmekti.

Sürgün Günlükleri'nin III. kitabında şiirlerin boyutları küçülür, içerikleri daha karamsar, daha içekapanık olur. Ama şairin inancına göre güzellik var oldukça umutsuzluğa kapılmamak gerekir:

15 Şubat

Nerede bu tel örgünün sonu?
Salyangozlar öldürülenlerin giysileri arasında sürünüyor.
Ama sadece ölmek için
gelmedik bu dünyaya.
Gün ağarırken
limon kabuğu kokusu geldiğine göre.

* * *

Şiirler Yannis Ritsos "Ημερολόγια εξουσίας" (İmerologia Eksousias), Kedros Yayınevi, 15. basım, Atina, 1984 kitabından çevrilmiştir.

Ari Çokona
Ağustos 2020

Nana Kallianesi'ye

SÜRGÜN GÜNLÜKLERİ

(1948-1950)

Sürgün Günlükleri - I

27 Ekim 1948

Burada dikenler çok –
kahverengi dikenler, sarı dikenler
gün boyu, hatta uykuda bile.

Geceler tel örgüden atladığında
eteklerinden lime lime şeritler bırakıyor geride.

Bir zamanlar bize hoş gelen sözler
ihtiyarın sandığındaki yelek gibi renklerini yitirdi
pencere camlarında sönen günbatımı gibi.

İnsanlar elleri ceplerinde yürüyorlar
ya da bazen tekrar tekrar aynı yere
boş bardağın ağzında ya da daha içeride
onu kabullenmeyi reddettikleri kadar belirsiz
ve ısrarcı bir noktaya konan bir sineği
kovar gibi sallıyorlar ellerini.

29 Ekim

Az uyuyoruz; – yetmiyor.
Sürgünler bütün gece horluyor –
yorgun çocuklar, yorgun.

Dışarıda yıldızlar var – çok büyük yıldızlar
Vaftizci Yahya'nın
ya da bizim Panayotis'in kafası gibi
vahşice çıkan kılları tıraş edilmiş yıldızlar.
Bir de yarpuzlar içindeki küçük kurbağalar.
Sabahları yüzümüze gül rengi bir güneş çarpıyor
denizdeki en sıradan yansımasıyla
Arsakion Lisesi'nin merdivenlerinde satılan ucuz yağlıboya
tabloların aynısı
ve böyle bir güneşi beğenmemiz tuhaf.

Tek başına, iki kişi birlikte, çoğu zaman daha da kalabalık
avluda ya da tepede dikilip ona bakıyoruz.
Ve bu güneş yüzümüze vuruyor bütün gücüyle
kalan son taneleri düşürmek için
badem ağacını çırpan o yalınayak köylü gibi.

Sonra başımızı eğip ayakkabılarımıza bakıyoruz,
toprağa bakıyoruz. Düşen bir şey yok.

29 Ekim

Dikenler ve dökülen kızıl yaprakların arasında
derisi yüzülmüş bir eşek kafası bulduk –
belki de yaz mevsiminin kafasıydı
ıslak taşlara böylesine bırakılan
çevresinde de küçük mavi çiçekler
adlarını bilmediğimiz.

Çitin arkasından biri seslense
kuşüzümü dolu bir kâğıt külah gibi
toprağa düşüyor hemen sesi.

Geceleyin karşı tepelerden sesi geliyor
mehtabın havası inmiş lastiğini değiştirenlerin.

Sonra her şey yeniden düzene giriyor
ceketinden kopmuş kahverengi düğmeyi
avluda tesadüfen bulman gibi – ve biliyorsun
onun hiç –ama hiç– turnedeki tiyatro oyuncularının
kostümlerindekine benzemediğini
ve daima çırak kalacakların
o beceriksiz nazik özeniyle yerine dikmek zorunda olduğun
alelade bir düğme olduğunu.

1 Kasım

Sisin kargalar gibi kara kanatları var
hiç gözü yok
kör haliyle gözlerimizi, ceplerimizi yokluyor
yaşlı falcı kadının avucumuza baktığı gibi.

Artık hiçbir şeyi saklayamıyoruz.
Burada her şeyin içi dışına çıkıyor
yatmadan önce çıkardığımız kirli bir çorap gibi
ve ayaklarımız çıplak, yüzlerimiz de öyle.

Günler geçtikçe artık hepimiz senlibenli konuşuyoruz.

Her gölgede hatıraların şekli var
ama annenin görünmez elinin gölgesi
sana direnmeyen her sesin şeklini alıyor
kahve fincanı, bir parça ekmek, termometre
hatta küçük aynada kâsenin yanındaki tıraş bıçağı oluyor.

Koğuşun iki lambası var.
Gazetelerle camlarını siliyoruz
birini sen, diğerini ben – bugün görev bizde.

Hareketlerimiz hemen hemen aynı.
Birbirimize bakmıyoruz.
Bu benzerlikten hoşlanıyoruz.
Pencereden siste kaybolan gökyüzüne bakıyoruz.
Demek ki her şeyde daimanın yüz ifadesi var.

2 Kasım

Mitso'ya bugün Skopelos'tan mektup geldi.

Antigoni yazıyor: "Adanın sonbaharı
sarı dağ zambaklarıyla doldu.
Zavallı Mitso –diyor– o küçük zambakları hatırlamazsın;
botanikten hiçbir zaman bir şey anlamazdın zaten."
Mitso
gözlüğünü silip mektubu yeniden okudu. Yanında
taşların üzerinde unutulmuş "Farmakoloji" kitabı.
Mitso gülümsedi. Tekrar gözlüğünü taktı. Silmedi
camlarını.

Mitso için bir şiir yazmak istiyorum
kelimelerle değil
sarı dağ zambaklarıyla.

3 Kasım

Bir kapı açmaya çalıştığımızda
rüzgâr onu kapatıyor.
Dışarıda bırakılan bizler de
sıkıca kavrıyoruz anahtarlarımızı
sadece tek bir testimiz olmasına,
hiçbirimizin evi olmamasına rağmen.

Bugün nasıl konuşacağımı bilemiyorum.
Bugün birinci tekil şahısla konuşuyorum.
Sana vuran kendi adamınsa acı ikiye katlanır.

Öğleden sonra bir otobüs geçti.
Tarladayken bir yabancı bana selam verdi.
Ona teşekkür etmek istedim. Sessiz kaldım.

Bulutlara bakmayı unuttum. Evet, badem ağaçları
kahverengimsi mora büründü – sonbaharın gelişinden
olmalı
sinekler pek çoğaldı; yazı yazdığım kâğıda konuyorlar.

Kahverengimsi mora büründüler de ne oldu? Karıncaların
toprak evleri var – içleri sıcak.
Kendi sesime sığamıyorum. Ayaklarım
dışarıda kalıyor. Üşüyorum. Ve beni görüyorlar.
Büyük kabahat işlemiş olmalıyım.

3 Kasım

Panusi uzun bir kaput giyiyor.
Bir asker vermişti ona.
Köyün kazanında siyaha boyadılar.
Şimdi yeşil desen yeşil de değil.

Ceplerinde
beş mısır tanesi, iki yaprak tütün
ve ineğinin bakışları var. Panusi
kalın bir battaniyeye sarınıyor. Battaniye
kırmızı beyaz. Panusi'nin uykusu da
battaniyenin renginde. Her zaman
kasketi, postalları ve pantolonuyla yatıyor.

Postallarını çıkarsaydı, mutlaka kuşlar
içine yumurtalarını bırakırdı
ve ondan sonra Panusi'nin ayaklarını sokacak yeri olmazdı.

Her öğle sonrası uykusu
meşenin sudaki gölgesi gibi.

Şimdi dokuztaş oyunu için
beş mısır tanesi daha bulmalı
bıyığı yeniden uzayana ve köyüne geri dönene kadar.

4 Kasım

Çok şey zorluyor bizi. Çok.
Tabaklarımızı, giysilerimizi yıkamalı
büyük testilerle çeşmeden su taşımalı
koğuşu günde iki hatta üç kez süpürmeli
ara sıra çoraplarımızı örüp onarmalıyız, sözlerimizi de –

Dünkü konuşmalar da çabucak deliniyor
yüzler onlara baktıkça değişiyor
belki sen de değişiyorsun – çünkü ellerine baktığında
artık bu işlere alıştıklarını görüyorsun
bu günlere, bu çarşaflara.
Masanın tahtasını, lambayı öğrendiler
ve aynı hareketi daha büyük güvenle tekrarlıyorlar
şaşırmıyorlar. Ateşi karıştırıp
korunu yaymalı, sönmek üzere –
budur düşündüğümüz.

Öğle vakti beş ihtiyar beni yanlarına çağırdı
kahve yaptılar, sigara verdiler
yukarıda Litohori'deki Aya Dionisi'yi anlattılar
kötü çobanları kovan azizin zayıf ellerini –

Gece gündüz sigara tabakaları yapan
iğne ucu kadar küçük boyalı saman parçalarını
yapıştırarak tablolar yapan yumuşak bakışlı
ak bıyıklı beş ihtiyar – hep belalı şeylerle uğraşıyorlar
sardunya saksıları, iki Yunan bayrağı

biri kara diğeri deniz için, beş köşeli yıldızlar
bir de kırlangıç çizmek istediler –başaramadılar–
İyi kalpli yaşlı adamlar – neler konuştuklarını
dinlemiyordum
ve aklıma takılan da bu oldu. Bana "çocuğum" dediler
onlara "baba" diyemedim. Yaşlı Thanasi Usta
bana bir tabure yapacağını söyledi. "Toprağa oturup
pantolonunu kirletmemen için oğlum."

Şimdi benim de ne kadar çok şey yapmam gerektiğini
düşünüyorum
pantolonumu ne kadar çok kirletmem gerektiğini
öyle ki Thanasi Usta toprağa oturmamı umursamasın
öyle ki ona "baba" diyebileyim.

Aya Dionisi'deki bir çınar dalına bacaklarımı ayırıp oturur
gibi
taburesine oturmayı hak ederim sanırım o zaman
zor şeyleri de atarım omuzlarımdan,
koluma tırmanan şu küçük örümceği üzerimden attığım gibi
ve bakarsın kışın hiç üşümem.

5 Kasım

Sabahımız sakin sohbetlerle geçti.
Dün yazdıklarımı okudum.
Beş ihtiyar için söylediklerimi sevdim.
Yalın ve gerçek buldum onları.
İçimden de keşke hep öyle olsa dedim.
Şimdi hava kararıyor.
Gelirlerimle giderlerimi hesaplama zamanı.
Hiçbir zaman hesabımı bilemedim. Aklım karışıyor.
Bana düşmanlık besleyenler çok, biliyorum.
Ama beni sevenler daha çok
ve daha iyiler.
Hem onlara hem de diğerlerine borçluyum.

Ama onlara ve bana birlikte yetebilecek
kelimeyi hâlâ bulamadım. Bu yüzden
borçlarımın arttığını anlıyorum.
Oraya önce ben varmazsam
şarkım onca uzağa nasıl gidebilir?

Peki. Peki. Hava güzel.
Yarın, öbür gün tekrar konuşuruz. Şimdi
kâğıdımın üzerinde değişen akşamın rengine bakıyorum.
Bir ağaç dalı tırnağıyla yanağımı kaşıyor.
Demek ki sevincin hâlâ kökleri var.

Jandarmanın gölgesi tel örgülerin üstüne düşüyor.

6 Kasım

Boşuna. Boşuna. Yanlış yaptık.
Sözler dar, yataklar dar –
dönemiyorsun öbür yanına.

Şimdiye dek dedik ki:
taşların taşınmasına hepimiz bir el atarsak
içerideki taş erir. Boşuna.

İki elimin parmaklarını sayıyorum.
Sayıları doğru çıkıyor.
Gerisini nasıl sayacağımı bilmiyorum.
Demek ki doğru değiller.

Hesabın sonundan bir küfür sarkıyor.

6 Kasım

Akşam. Akşam yemeği çanı.
Futbol oynayan çocukların sesleri.
Dün müydü –hatırlamıyorum;– gösterişli bir günbatımıydı
çok eflatuni, çok altın rengi, çok gül rengi.
Ayakta duruyorduk. İleriye bakıyorduk. Bir başımıza,
bir başımıza konuşuyorduk ve nesneleri bağlamak,
gönüllerimizi çözmek için havaya salıyorduk sesimizi.

Avluya bir mektup geldi:
Panusi'nin oğlu öldürülmüş.
Konuşmalar duvarlara tünedi.
Günbatımı hiç.

Gecenin saatleri yoktu. İlmek çözülmüştü.
Panusi'nin alüminyum tabağı masanın üzerinde soğuyordu.
Uzandık. Örtündük. Artık dumanı tütmeyen
o el değmemiş tabağın etrafında birbirimizi sevdik.

Gece yarısına doğru kara kedi pencereden girdi
ve Panusi'nin yemeğinin birazını yedi.
Ardından mehtap girdi
ve hiç hareket etmeden tabağın üzerinde durdu.
Battaniyenin üstünde Panusi'nin kolu
budanmış bir çınardı.

Öyle mi – birbirimizi sevmemiz için
bu kadar üzgün olmamız mı gerekiyor?

7 Kasım – Akşam

Pazar günü sakin geçti. Çocuklar futbol oynadı.
Ahşap bir tütün tabakasına bir badem ağacı dalı çizdim.
Droso Amca'nın hoşuna gider sanırım.
Belki de ağzı açık bir kuş daha çok hoşuna giderdi.
Nelerin Droso Amca'nın hoşuna gidebileceğini düşünmek
hoşuma gidiyor.
Sevinçliyim ve sevinçli olduğumu biliyorum –
bu da sevincime hiç engel değil.

Güzel bir mehtap yazmam için ışık veriyor.
Telgraf direği bir dostum var.
Kulağıma çan sesleri geliyor – aşağıdaki tarlada
otlayan koyunlardan. Koyunlar
benim küçük kardeşlerim. Yeni bir masal
düşünüyorum. Zakkumlara
koyunlara ve saç örgülerini mehtapla ıslatmış
başına buyruk bir kıza dair.

Hâlâ neden konuşuyorum? Yoksa korkuyor muyum?
Yemek sırasına girmeliyim. İyi geceler mehtap.
İyi geceler çanlar. Panusi sakin.

8 Kasım

Tel örgülere, yüzlere, dikenlere neredeyse alıştık.
Gerek yok bu kadar sık tıraş olmamıza.
Günler ve eller ağır hareket ediyor. Alıştık.

Asmanın yaprakları ağır ağır sarardı.
Şimdi kahverengi ve kırmızılar. Rüzgâr
onları gezdiriyor öğle sonrası. Dikkatimizi
bir renge, bir taşa, karıncanın
yürüyüşüne vermeye uğraşıyoruz.
Kuru bir yaprağa konan yabanarısı
bir tramvay kadar ses çıkarıyor. İçimize çöken
suskunluğun boyutunu bundan anlıyoruz.

Havalar bir tuhaf – sanki yaz.

Çıplak badem ağaçlarını saran güneş ışınları.
Aydınlık gökyüzünde sansürlenmiş uzun mektuplar gibi tek tük bulutlar.
– SADECE ON SATIR YAZINIZ –
Diğerlerini naftalinlemeli
daha sonra ihtiyacımız olacak. Şimdi
fanilalara, yün çoraplara ve yün eldivenlere ihtiyacımız var
taşların bu sabahki halinden
kışın kesinlikle yaklaştığı anlaşılıyor.

Dün akşam topumuzu da aldılar.
Yarpuzlarla kaplı saha ıssız.
Sadece rüzgâr aya tosluyor.

Akşam yemeği vaktinde, lambanın altında
gizlemeye çalıştıkları bir sabırsızlıkla
kocaman görünmez durmuş bir saati kurar gibi
eller bir parça ekmek içi yoğuruyor.

9 Kasım

Dün akşam gazeteler geldi.
Sonuncusu 4 Kasım tarihli. Eller koşuyor
ağızlar, gözler koşuyor. Çin haberleri
Mukden, Yangtze, Pekin – dün akşam
bazı isimleri çok sevdik çok, Çin'in çekik
gözlerinin altında birbirimizi çok seviyoruz.

Gemiye dönüşen evler hakkında söylenenleri
dün akşam kendi gözlerimizle gördük
tabak rafının üzerinde kâğıttan küçük sarı fenerler yandı.

Yazıp çizmeyi ne yapalım şimdi? Bu akşam
kalem oynatmakla kavranamayan bazı şeyleri tekrar
öğrendik.
Bu akşam birbirimizi sevmek için
mutlu olmamız gerektiğini öğrendik.

Çabucak ışıkları söndürüp yattık
çünkü çok mutluyduk ve bağırmamak için
dişlerimizi sıkmak zorundaydık. Aksi takdirde
maskara fare korkar, bütün gece aç kalırdı.

9 Kasım – Akşamleyin

Birden kışladı. Yağmur kokuyor.
Sert lodoslar dikenleri köklerinden koparıp tel örgülere
savuruyor.
Ceketlerimizi giydik. Ellerimizi ceplerimize soktuk.

Bir bulut indi yolun ortasına
telgraf direklerini kenara çekip onlara bir şeyler söylüyor.
Biz ne derlerse desinler her zaman ekmeğin ekmek
ve hakkın hak olduğunu biliyoruz.
Hiç umurumuzda değil onların gizli sohbetleri.

Un yüklü öğleden sonra otobüsü
arkasında yırtılmış bir zarf ve portakal kabukları bırakarak
geçti.
Mahkûmlar alınlarıyla rüzgârı iterek
birer birer çıkıp çimlere işediler
sonra durup bulutlara baktılar.

Bir yerlerden hâlâ yalamuk ve cırcırböceği kokuları geliyor.

10 Kasım – Akşam

Rüzgârlar ve yine rüzgârlar. Bir panjur
sanki ıssızlığı alkışlıyor. Gecenin kopmuş eli;
ayın kırık feneri; hiçliğin kırıntıları.

Nereye gitti üzüm sepetleri?
Yazlık ayakkabıları nereye sakladılar?
O hoş safdilliği, o peşin rızayı?
Posta kamyonu rüzgârın arkasında geç kalıyor.
Sadece kötü havanın boş fıçıları yuvarlanıyor çatıda.
Kiremitler kırılıp çanlar devriliyor.
Ve yine bulutlar ve rüzgâr
ve gece boyunca yıldızların öksürüğü
ve iki söz arasındaki kuyu.

Hiçbir şeyi açıklığa kavuşturamazsın.
Dilsiz çocuk dilsiz baba
biri diğerinin yanındaki lamba
fincan ve sigara
duvarda yarım kalmış bir el hareketinin kılçıkları
körün gözlerinin kırpışması
mühürlü iki yıldız.

Daha fazlasını söyleme. Bir ayak
ah toprağa basacak kendinden emin bir ayak
sormayan, yürüyen, sağır bir ayak –
hiçbir şey bilmediğimizi açığa çıkararak
konuşmadan da yapabileceğimizi göstererek
dişlerimizin arkasından konuşan bizleri
hiç duymayan.

11 Kasım

Gece çöktü ve söyleyecek hiçbir şeyim yok.
Sözler bulunmadığı zaman sessizlik bulunur.
Ayaklarıyla başını kabuğuna çeken bir kaplumbağayı
düşünüyorum –
içerisi bayağı sessiz olmalı. Düşünmüyorum.
Bu akşam iki mevsim arasında yakalanan türden
bir günbatımı yaşadık, çocuklar büyürken
ve uykularında kanatları yokken ve tavşanlar sohbet
etmezken
ve kimler tarafından sevilip kimleri sevdiklerini bilmezken
ve kaplumbağanın iç sessizliği henüz hiçbir anlam
taşımazken.

Demek ki uyumalıyız. Söndürün lambaları.

12 Kasım

Öğleden sonra taş taşıdık. Elden ele
hızlı bir çalışma. Kış güneşi;
tel örgüler; testiler; jandarmanın düdüğü.
Gün burada bitti. Akşam ayaza çevirir.
Eve erken kapanıp ekmeğimizi yiyelim.
İyi işti yoldaşlar, kolay işti
elden ele. Her şey o kadar kolay değil
elden ele yürümeyen şeyler de var. Yüzler
fazla değişmese de görebilirsin. Kaşların
arasındaki derin çizgide görebilirsin
açıldığı halde konuşmayan ağızda
akşam yemeğinden önceki sessizlikte ve hatta
lambanın fitilini yukarıya çeken parmaklarda.

Yemeğimizi yedikten sonra tabaklar kirli bırakılıyor
masaya fareler çıkıyor
ve mehtap parmaklığa dayıyor çenesini.

Her şey duruyor, aynı öldürülenin saati gibi.
Bir şey sıkmaya çalışan el dizlerin üzerinde açılıyor.
Ayak tırnaklarını kesen makas takılıp kalıyor –
tırnak serttir. Ve kızamıyorsun bile.
Sıcaklık erteleniyor. Ses ve sessizlik erteleniyor.
Sadece gece yarısına doğru yakılan sigaradır
yarıda kalanlara zamansız bir nokta koyan.

13 Kasım

Rüzgâr yeniden baştaki yerini alıyor
ağaçlar yeniden eski şekillerine kavuşuyor
artık yatağın, askılığın, dolabın tahtası değil,
köylünün sofrasındaki tahta yemek kabı
yemeği dağıtan tahta kaşık değil
bulutların altında ve rüzgârda bayırı renklerinden soyan
evleri, ekmekleri, insanları ve eserlerini
unutmayan ve anımsamayan bir çıplaklıkla giydiren
dalları ve gölgesiyle ağacın ta kendisi.

Durum sandığımızdan daha basit
öyle ki bazen şaşırıyoruz; tam da tırnaklarımızı
avucumuza batırdığımız an duruyor, bakıyor ve
gülümsüyoruz.

Bütün bunlar yavaşça, parça parça oldu. Farkına varmadık.
Yarın her şey yeniden önceki gibi olabilir. Hiçbir şey kesin
değil.
Ama belki de bütün bunlardan geriye daha sıkı bir
tokalaşma
başka iki göze tereddüt açısıyla bakmayan iki göz
ayrım yapmadan beş sigara yakan bir çakmak kalır;
beş sayısı da bir, iki, üç, dört ve beş değil,
sadece tek bir sayıydı – beşti.

Tabii ki bunlardan şiir çıkmaz. Ben de onları
taşların üstüne yığılan yararsız taşlar gibi kâğıda
döküyorum
belki günün birinde bir evin inşasında faydaları dokunur.

Her şeye inandığım bu gece bana kimse inanmayacak.
Aydınlık saçan lambam kuşkulu. Panayoti de öyle.

14 Kasım

Günün parçaları arasında farklılıklar yakalamak için
gözlerimizi yeniden çevirdiğimizde
tutunacak yer bulamıyoruz – şekli, saati,
rengi, yüzü yitiriyoruz. Ardından bir ses
–herhangi bir ses– ayırt edebiliriz umuduyla
kulak kabartıyoruz, zamanın yürüyüşünü doğrulayan,
ters bir imgeyi çağrıştırabilen, sandık, süpürge sopası, isim –
masaya düşen zarlar
tel örgülerde topallayan rüzgâr ve tabağa çarpıp
daha derine ilerleyen çatal olabilen.

Aksi takdirde merkezsiz bir daire kalıyor
havada kendisininkinden başka hareketi olmayan bir
dönüş
ormanın içinden geçerken araba lastiğine dönüşemeyen
ve bazen kare şeklini alsa da
dünyayı seyre dalacağın, meçhul bir kenar mahallede
sıralı üç marangoz dükkânını izleyeceğin bir pencere değil
sadece düz çizgilerden bir bağlantı, köşelerden bir orantı
sıkıcı şeyler, çok sıkıcı. Belki bir matematikçi ya da bir
astronom
bütün bunlardan sağlam ve derli toplu bir şey
biçimlendirebilir.

Ben yapamam. Oysa hep severdim rasathaneleri –
karanlık bir merdiven, saat, teleskop,
tamamen evcil pozlarda çekilmiş yıldızların fotoğrafları,

kılıçsız Orion, yarı çıplak,
çillerle kaplı Berenike, pasaklı, rüküş,
metafizik ortama taşınmış tam teşekküllü
bir küçük burjuva mutfağı – cezveler, sürahiler, tavalar
rende, tuzluk, tepsiler,
gecenin kurumla kaplı duvarlarına asılmış,
hafifçe ışıldayan küçücük beyaz lekeler. Biri konuşuyordu:
sayılar, sayılar, ışık yüzyılları, fersah fersah.
Dinlemiyordum.

Bugün bir dostum anlatıyordu. –Dediğine göre– on üç
yaşında
Pire'de portakal ve limon satarken;
çorap satan bir Ermeni arkadaşı varmış. Yazları öğleyin
limanda buluşur, çuvalların arkasında
sepetlerini yere bırakır, şiirler okurlarmış
ardından bir simit ya da bir portakal yer, denizi
seyrederlermiş
– bir balığın zıplayışını, yabancı gemileri filan.
Bundan böyle benim de bir arkadaşım var. Arkadaşım
portakal ve liman kokar. Ceplerinde bir sürü
gece vapurunun düdük sesi var. Ellerinde büyük Saat'in
yelkovanının hareketini izliyorum. Bundan böyle
onu seviyor, ceketinin bir düğmesini çözüyorum.

Şimdi gidip ona küçük Ermeni arkadaşını getirmeyi,
sokağa bir sepet çorapla çıkıp, "İyi çoraplar, ucuz çoraplar,
güzel çoraplar!" diye bağırmayı düşünüyorum. Eminim
öğle vakti o Ermeni çocuğu çuvalların arkasında
bulacağım,
ben onu o da beni tanıyacak, çünkü ikimizin dudaklarında
aynı arkadaşın bakışlarının aynı izleri var.
Bu çorap sepetiyle bu limon sepeti olmasaydı
günümü, sözlerimi ve suskunluğumu koyacak yer
bulamayacaktım.

Derim ki her yoldaşın böyle bir sepeti olmalı,
sadece nerede bulacağımı bilemediğimden kızıyor ve
arıyorum.

15 Kasım

Gazeteler geldi. Çinliler ilerliyor.
Avluya çıktık. Büyük bir ay,
kocaman sarı bir ay. Ve biz nasıl sığıyoruz
bu koğuşa, bu tel örgülere, bu zamana?

16 Kasım

Çok yorgunum. Gün boyunca yazdım.
O boşluklar ve o dolgular.
Hiçbir şey dolmadı. Bir gemi geçti.
Belki Kos, belki de İraklio. Düdük sesini
duyduk bizim buradan. Yarın postacı gelecek.

O tek kelime, sessizlik, söylenmedi.

17 Kasım

Ateş yaktık çalı çırpıyla,
su ısıtıp çırılçıplak yıkandık dışarıda.
Rüzgâr esiyordu. Üşüyorduk. Gülüyorduk.
Belki de soğuktan değildi. Ardından
bir burukluk kaldı. Kilitli evin dışındaki
kedilerim mutlaka pencerelere tırmanıyor,
panjurları tırmalıyor olmalı. Ve onları
unuttuğunu düşünmesinler diye iki satır
yazamamak, anlatamamak. Yapamamak.

18 Kasım

Kondopuli'den Mondros'a. Uzak değil. Yine de uzun bir
yolculuk.
Yağmur altındaki kamyon. Islak camın arkasında
çiçek bozuğu manzaralar –badem ağaçları, bir ev,
ikinci bir ev, baca, sırılsıklam koyunlar,
okul çantası taşıyan el ele iki çocuk–
çocuk görmeyeli çok olmuştu. Vardık.

Elimi sıkan ellerin tümü birer yemindi,
yağmurun silemeyeceği. Sayısız çocuğu olan
bir anneyim. Yağmurun altında durup
"çocuklarım, çocuklarım" diye bağırıyorum
ve çocuklarımın çocuğuyum ve daha da
küçülmem gerekiyor Mondros'un çadırlarına
girebilmek ve gözlerinin hizasına
gelebilmek ve yağmuru yanaklarından silebilmek için
yaprağa dönüşen güneşin ve yağmurun kolaylığıyla.

19 Kasım

Çocuklar büyüyor. Ellerini ceplerine sokuyorlar.
Ceplerinde öldürülmüş birer kurşun asker.
Anneleri çoraplarını yamarken gözlük takar.
Bütün anneler cumartesi akşamları
ve daha çok pazar günleri yağmur yağdığında solgunlaşır.

Ben belki de bu yüzden hastalandım.
Saman döşeğimde oturuyorum. Vasili içeri geliyor.
Işığı yakıyor. Konuşmuyor. Bekliyor.
Çok uzaklardaki ev ya da gemilerde
lambaların art arda yanışı gibi
Barba Foti'nin tespihinin sesi duyuluyor.

21 Kasım

Bir pazar günü daha. Baş ağrısı.
Çok sigara. Duman. Pencereler açılmıyor.
Yağmur ve kırılmış badem kabuklarından oluşan
bir haftadan başka hiçbir şeyim yok.

Penceredeki solgun ışık altı parça buz.
Lambanın fitili –bilemiyorum– ters bir suskunluk.
Battaniyenin karelerini sayıyorum.
Bunca zaman bir ekmek sepetinin
sadece bir ekmek sepeti olduğunu düşünüyorum.
Düşünüyor ve inanamıyorum. Çünkü o zaman
gömleğimizin düğmeleri nasıl kopabilir
ve geceler sokaklarda dolaşırken
gün ışıyınca tuvaletin duvarında
nasıl olur da yıldızların açtığı delikler buluruz?

21 Kasım

Pazar günü kışlık elbise dolu büyük bir dolaptır
pazar günü naftalin ve ada çayı kokar
şekli de çini zeminli koridorda kapalı bir şemsiyeye benzer.

İnsanlar pazar öğlenleri daha yüksek sesle konuşur
pazar öğleden sonraları daha gürültülü yürür
pazar akşamları daha yüksek sesle güler
belki de söyleyecek hiçbir şeyleri kalmadığını anlamamak
yürümediklerini ve gülecek bir şeyleri olmadığını
duymamak içindir.

Ama Psoma Amca'nın söyleyecek çok şeyi var
o devrilmiş ağaçlardan beşikler ve gemiler yapabilir
bakla tanelerinde geleceği okuyabilir
mısır koçanlarının saç örgüleri, kuşlar ve yıllar hakkında
hatta günbatımında ineğin gölgesi hakkında
ya da uzun bir yola çıkacağında omzuna astığı ayakkabıları
hakkında konuşabilir.

İşte o zaman ben de Psoma Amca'nın
ayakkabıları eskiyecek korkusunu duymadan
yürüyebileceği
düzgün bir yol yapmayı öğrenemediğime bakarak
hiçbir şey bilmediğimi ve böyle rasgele dizeler sıralamamın
yakışık almadığını anlıyorum.

21 Kasım

Bir sürü şeyi anlamamaya başladım.
Bunlar beni bir aydının sararmış sıska ayağını gösteren
delik çorabı kadar rahatsız ediyor.
Gözlük takan insanları sevmiyorum.

Belki mehtap evleri anlayabilir
belki evler pencerelerini anlayabilir
ama bir gemi geceleyin düdüğünü çalarken
lambalar, gemiler, haftalar ve ekmek sepetleri
yerde karmakarışık yığılmışken
ve ben açken onlara verdiğim ekmeğin bir lokmasıyla
beslesinler beni diye ağzımı açarken
bir lambanın neden bu adı taşıması gerektiğini
anlamıyorum.

22 Kasım

Donuk güneş ışığı. Renklere bakmadım.
O tarafa çevirmedim gözlerimi.
Sigaramın külünden ve bu külün
ağırlığından başka bir şey bilmiyorum.
En ilgisiz şeyleri düşünüyorum.

Geceleri, tam uyumaya hazırlandığımızda
fareler uyanıyor
masanın üzerinde koşturuyor
kâğıtlarımızı ve ayakkabılarımızın burunlarını kemiriyorlar
oturduğumuz taburelere oturuyor
konserve kutularında kalan yağları yalıyorlar
ertesi gün de ekmeğimizde bir delik
ve masanın üzerinde ayak izleri buluyoruz.

Pazartesi artık bir uçtan bir uca
delikler ve tozdan küçük haçlarla dolu.

23 Kasım

Tel örgülerin üzerine serili battaniyeler
bazıları da ağaçların ve sakatlanmış üç topun üzerine serilmiş.
Battaniyelerin kendi dilleri var
insanlardan daha düzgün konuşurlar
ne ayrılıkları ne anlaşmazlıklarını
ne yalnızlıklarını ne de sıcaklıklarını saklarlar.

Yine de aynı tel örgüye oturup sohbet ederler
ve budur onlara gözlerin ekmek ve su üzerindeki
duruşuna benzer bir duruş veren.

Kır bekçisinin köpeği artık bizi tanıyor
dişleriyle ipini koparıp yanımıza geliyor.
Dik'i beslediğimiz zaman
Dik'le sohbet ettiğimiz zaman
Anesti Amca güneşin altında Dik'in kenelerini ayıkladığı zaman
battaniyeler birbirlerinin aynısı oluyor
öyle ki hangisi senin hangisi başkasının bilemiyorsun.

Bunu herkesten daha önce anlayan Dik
bu yüzden sırtüstü yatıp bacaklarını havada sallıyor
koca kuyruğu da yılların ve ellerimizin tozunu süpüren
bir toz bezine dönüşüyor.

Dik, Dik, afacan Dik,
kuyruğunu azıcık ödünç verir misin?
Çünkü kolay değil Dik, hiç kolay değil
teşekkür etmek, yeniden umutlu olduğunu söylemek –
bunu biliyorsun Dik ve bu yüzden seviyorum seni.

Ah Dik, sallama artık kuyruğunu,
dayanamıyorum artık, sallama diyorum.
Ah Dik, bunu bilmiyor musun?

Sürgün Günlükleri - II

24 Kasım 1948

Taştan gün, taştan sözler.
Duvara tırtıllar tırmanıyor.
Evini sırtında taşıyan bir salyangoz
kapısının eşiğine çıkıyor
kalabilir de, gidebilir de.
Her şey olduğu gibi.
Hiçbir şey değil.
Bu hiçbir şey yumuşak değil.
Taştandır.

*

Her şey daha söylenmeden unutuldu.
Ve sessizlik sığınak değil.

*

Taburenin kendi sabrı var.
Yağmur geliyor
kuşların kiremitlerini yıkayıp
söylenmeyenin yükünü üstleniyor.
Diş fırçası
her şey gibi üzgün.

Biz görmezden geliyoruz.
Lambayı yakıyoruz.

25 Kasım

Bizimkiler uzakta.
Mektuplar az.
Sinekler soğuktan ölüyor.
Yere düştüklerini görüyoruz.
Sonra süpürüyoruz.

26 Kasım

Bu soğuklar bizi zorluyor.
Su donuyor, yemeğimiz donuyor.
Kar ve eski mektup pullarından bir güneş
beyaz bir güneş camlara yapışmış.
Evden ve anılardan bir şeyler koruyan
sadece testiler.

*

Dikiş iğnesi ve iplikle
havada yürüyen bir el
devamı olmayan bir olaydır.
Hiçbir şey söylemeyen bir sesin gölgesi
duvarda hareketsiz duruyor.

*

Kırık bir kolla sohbet
kırık bir taş plak
donmuş suda bir ay
gece iskemlesi.

Uyku gecikiyor.
Lambayı söndürün artık.
Göremediğim zaman
ışığa dayanamıyorum.

27 Kasım

Mutfağın ahşap kapısında bir talimat.
Azla yetinmeye karar vermiştik.
Paslı tenekeden bir mehtapla
cumartesi bitti.

Bir köpek-bulut uykumuzu kemiriyor.

*

Pazar günleri hep başımız ağrıyor.
Duman içeriden tütüyor.
Sigara bahane.

*

Yemek yiyor, süpürüyor, uyuyoruz.
Kör adam uyanık kalıp
elleriyle rüzgârı yokluyor.

28 Kasım

İskambil destesinde sayılar yok.
Vale silahsız.
Kızlar naftalin çiğniyor.

Bir kelimenin arkasına kaçtık.

Öte yanı
boğazına kadar iliklenmiş bir paltodan
başka bir şey değilmiş.

29 Kasım

Sansürden geçmiş kartpostallar. Kar.
Karlar içinde
bir çift postal hatırlıyorum.
Nesnelere sahip olmadıkları
bir anlam vermek istiyorum.

Sakallı bir adam
bir masa
ağaç değil.

Kapının kolu sıcaktı
eskiden
bir el gibi.

Ama hem o gece hem ertesi gece
aynı kekeme mehtap vardı.

*

Yanlış yapmaya pişman olmaya
zaman vardır diyorduk.
Yeter ki daha sağlam ağaçlar gelsin.

Hayır. Hayır.
Kapatın panjurları.
Artık yalan söyleme zamanı değil.

30 Kasım

Karlar eridiğinde
belki de kendi sesimizi duyarız.
Mümkün mü?

1 Aralık

Günlerdir
boğaların buluttaki gölgesine
gübre küreyen genç kıza
tel örgüler arkasından
tepelerin nasıl göründüğüne bakmayı
düşündüğün halde
buna zaman bulamıyorsun.

Rüzgârın rüzgâr üzerindeki evreleri.

Kesin laflamayı.
Ölüleri kapılar üzerinde taşıyın
çabuk, çabuk, daha çabuk.

*

Koğuş çıplak.
Cerrahın lastik eldivenlerinde
delikler var.
Parmaklarını görüyorum.

*

Eski gazeteler
kurumuş pamuk dallarına dolanmış.
Bir köpek burnuyla
rüzgârı yırtıyor.
Bir haftalık çerçöp,
kemikler, kar, şiirler
yatağın altında.

2 Aralık

Gökyüzü bir delik.
İçine sığamıyoruz.

*

Uykusuzluk. Sigara. Rüzgâr.
Konuşmak istemiyorum.
Kim dinler ki?

3 Aralık

Ekmekler ve yıllar küflendi.
Ellerin kaldırabileceği kadar
hafif bir şey söyle.

*

Olaylar
beklediğin gibi gelişmez.

Bulut her zaman
iyi bir köpek değildir.
En iyi saklanan anahtar bile
gün gelir kaybolur.

4 Aralık

Koyun, dondurucu soğukların koyunu
küçük şiir
elimi tut.
Şafağın dikeni
ve taburesi var.
Akşama kadar inanalım.

*

Mehtap çıkar ayakkabılarını.
Sırtüstü uyku tutmuyor.
Öbür yanıma dönsem acı çekerim.

*

Kapı açık.
Gidemiyorum.

5 Aralık

Sabah yoklamasında bulutların eşliğinde
taranmamış, yıkanmamış, tıraşsız oğlan
narçiçeği kazağı ve iliklenmemiş pantolonuyla
hâlâ uykulu – bir uyku kırıntısı eriyor saçlarında
cebinde bir rebetiko şarkısı
seni tarayacak, seni yıkayacak, senin kemerini sıkacağım
kelimelerin benden götürdüklerini
bana kimsenin vermeyi bilmediği şeyleri
benim isteyemediklerimi geri alacağım.

6 Aralık

İşaret verildiğinde orada değildik.
Hayır, oradaydık ama reddettik.
İşaret ile ret arasında
bir kuşu kovalıyoruz şimdi
ya da rüzgârı.

*

Güneş bir kelimenin
kancasından mı asılmış?

Haksızsın.

7 Aralık

Aşçı kazanlarını bırakmış
bir serçeyi besliyor.

Ama şarkı fazla uzun sürmüyor
toprağın altına çekiyor onu ölüler.

*

Sigara paketlerine
hiçbir şeye karşılık gelmeyen
telaşlı sayılar karalıyoruz.

Toplama-çıkarma, toplama-çıkarma.

Yine de hesaplaya hesaplaya
sonunda ağlamamayı başarıyorsun.

8 Aralık

Sakin bir gün. Boş bir masa.
Nesneleri oldukları gibi görüyorum.

Ellerim ceplerimde.
Kime teşekkür edeyim?

*

Gecenin ılık suyunun altında
uykunun elini, unutulma duygusunu
ve battaniye ile duvarın dokusunu kavradım.
Çarşafı kaldırdığında
beni bulamayacaksın.
Bulmaya çalış beni – anlamıyor musun?
Daha derindeyim.

*

Masanın üzerinde iki bardak vardı
köşede bir tabure
çiçek toplayacak olan bir elin gölgesi
yatakla tavan arasında bölüşülmüş bir gölge
hatırlamıyorum bakmaya yetişemedim
beyaz duvarın üzerinde
sadece açılmayan pencerenin gölgesi
ve çiçek koparmamış olan o el
yolun ortasındaki çamurlu sulara
posta arabasının kırık tekerleğinin yanına düşen
mehtabın ilk saniyesinde kopan el.

*

Bir mandolin, bir kızgın melek
bir bardak su, sigara
yalnızlığımızın ötesinde bizi bir anlığına birbirimize
bağlayan ses
ve yine iyi geceler diyemeden ayrılmamız.

Sonra duvarda iki delik açan gözler.

*

Bir ağaç diktim. Yetiştireceğim.
Ne olursa olsun geri dönmeyeceğim.

9 Aralık

Saçlarındaki tozu
kış öğle sonrasındaki kalkık yakanı
saklayacağım eski vagonların yanında.

Orada sana buradan daha sık rastladım
trenin gölgesini öptüm
ayağınla kuru bir dalı tekmeleyerek
geçtiğin yabancı yolun üzerinde.

10 Aralık

Soruyorum, soruyorum, söyleyin bana,
ama önce elinizdeki bıçağı yere bırakın,
ben bir koyun değilim, havayı tekmeliyorum.

11 Aralık

Tahta döşeme bugün iyi niyetli
hasır peyke de öyle
herkese aynı şekilde bakıyorum
bu sükûnet
hoşuma gidiyor
bırakmak istemiyorum.

Hal böyleyken
sabah vakti sönük bir lamba
gecenin ne olabileceği hakkında
hiçbir fikir vermiyor sana.

12 Aralık

Bana en çok yakışan renk şimdi yakışmıyor –
başkalarının ellerinde görüyorum.
Öğle sonrası hüzünlü.

Yalnız bir köpek tarlada yürüyor.
Eller ceplerde kilitleniyor.
İç tel örgü. Dış tel örgü.
Reddetmek
sabit bir konum değil diye düşünüyorum –
kapının arkasındaki sandalye gibi.

13 Aralık

Top devamlı
iki tekme arasında
ben de üzülmemekle cezalandırılan
biricik seyirci
benimle oynanan oyunu izliyorum.

*

İnsanlar dayanabildikleri kadar çalışır
ve ellerinden geldiğinden fazla dayanırlar.
Taş taşıyacak
odun kesecek
tuvaletleri temizleyeceğiz.
Ben de beraber.

*

Dışarıya bakmak istiyorum
işlerin bu kadar zor olmadığı yerlere
alüminyum bardaklar testiler tencereler ve tavalar
her sabah yıkanmış bulaşıklarla tabak rafı
pencerenin karşısında
yumuşak turuncu bir ışık karesi
katlanmıyor – yayılıyor.

14 Aralık

Kardan bir pazartesi
pazartesinin devamı bir salı
hiçbir şey başlamadı hiçbir şey bitmedi.
Kırık kürek
fırtına çanı
bir şemsiye –
ezeli riyakârlık kuşkusu.

Sesler her zaman
yalınayak bir cesedin duruşunu alır.

*

Çamur
bir noktadan itibaren
artık çamur değil.
Rahatça basabilirsin.

*

Demek ki
iyi idare ediyormuş
ölüler.

15 Aralık

Cumartesi yolun sonunda bir çekice dönüşür.
Yürüyor yürüyor ve biliyoruz
arkamızdan gölgemizin çıkardığı sesi
duymamak için başımızı biraz öne eğiyor
ve rüzgâra toslayarak yürüyoruz.

Ardından kesik bir başı
un tutkalıyla yapıştırmaya çalışıyoruz.

16 Aralık

Temiziz saatimizi bekliyoruz
adil ve kararlıyız
aşağıdaki taşın etrafında kıvrılan köklerle birlikte
kara badem ağaçlarının ve tel örgülerin altında
kar sakince yayılıyor
aç bir serçe bırakarak yukarıda.

*

Unutmak
ve unutmayı öğrenmek için iyi bir zaman.
İnsanlar daha sonra hiddetlenir,
daha önce bilmezler.
Çıplak ağaçlar ve büstler.
Kargalar karda yürüyor.

Her şeyi ihmal ettik
gelmeyen biri için
masanın üzerine bir fincan çay
bıraktık;
bir fincan – artık dumanı tütmeyen.

İyi ki gelmedi diyor kar;
iyi ki gelmedi – kar iyidir.

19 Aralık

Hava soğuk. Patates soyduk.
Ellerimizi yıkadık. Tarandık.
Tarak elimizde ayakta kaldık.
Bir tarak işlerin her zaman bu kadar basit
olduğuna dair kuşkularını korur.

20 Aralık

Tarlalarda ne inek var ne de köpek.
Nöbetçinin yakası kalkık.
Rüzgâr nesnelerin havını almış.
Hiçbir şey yumuşak değil.

Bir kadın kapısının eşiğine çıkmış
mangalını yakıyor
rüzgâr onun odadaki yerini kaptı
kömür kokusu kaldı
ve kapıyla bir olan kadın.

Rüzgâra bir kahkaha düşerse
ne sevinç ne de inat yüzündendir;
hiçbir şey olmadığı korkusu bile değil
hiçbir şeyi olmayan bir kahkahadır.

21 Aralık

Elbette aynanın dışında bile
belirli bazı şeyler var olmalı
oturup sigara içiyorum
vaktim olursa.

22 Aralık

Geceleri işemeye çıktığımız zaman
üstümüzde mehtap oluyor.
Uzaktan bir bağıntı
tarçın ve şeker kokusu
ardından soğuk daha da şiddetleniyor.

23 Aralık

Her hayırın altında
hep aynı kırışıklık bulunuyor.
Sayıları artıyor sadece
ve derinleşiyorlar.

24 Aralık

Her sabah yaban kazı sürüleri
güneye doğru süzülüyor.
Kımıldamadan onları izliyoruz.

Yükseğe bakmak yorucudur.
Az sonra başımızı eğiyoruz.

25 Aralık

Pencere gökyüzünü
küçük karelere bölüyor.

Her şey radika toplayan
yaşlı kadınlar gibi acı çekmiş.
Taşlar bile.

İsa böyle bir havada mı doğmuş?

27 Aralık

Duvarlar dört
sayıyorum
parmaklarım beş
sayıyorum.
Beyaz çarşaf beyaz salı
beyaz at
çamurlu kar
sayıyı bulamıyorum
karar veremiyorum.

29 Aralık

Ormanın içinden geçiyorum
daha içerilerde uyuyan bir aslan var
omzumda bir kuşla ağır ağır yürüyorum.

2 Ocak 1949

Yolun bize ayrılan şeridinde
volta atıyoruz
yaşlılar aynı yerde
aşağı-yukarı, aşağı-yukarı tespih çekiyor
ellerimizi oynatmıyor
kafalarımızı oynatıyoruz
görünmeyen birini selamlıyoruz.

Bulutlarla dostluk kurmadık.

4 Ocak

Ve birden
bilinmeze gömülmüş
kuşlardan bir anı.

5 Ocak

Üç penceresi aydınlık
kapalı ev.
Bir zamanlar bizim miydi?

Her şey
özlediğimiz ışık gibi.

6 Ocak

Ay'ın kiralanmamış
çok odası var.

Bu yüzden mi yoksa?
Bu yüzden.

8 Ocak

Her şeyi yarıda bıraktım – dedi;
bırak beni.
Hatırla.
Ellerim beni dinlemiyor.
Her şeyi yarıda bıraktım;
acı bana.
Hayvanlarla sandalyelerin
dört ayağı var.
Benim bir.

10 Ocak

Kendi ellerini kendin bağlamalısın.
Bağlarsın.
Gece ipleri keser.

12 Ocak

Ayna hiç olmazsa
sen söyle,
bu tükürük alnıma yakışıyor mu?

13 Ocak

Arkamdaki pencere
bir sepet çiçek yüklemişim gibi
sırtıma.

Hâlâ mı?
Yine mi?
Düşünme.

15 Ocak

Adım adım kuşatıyorum siyah noktayı
iki katına çıkarıyorum bir yaprağın yeşilini
kat kat artırıyorum sükûnet hissini
mecazlar kullanıyorum nakletmek için
başka zamana, başka yere, hiçbir yere.
Birden siyah nokta tarafından
kuşatıldığımı hissediyorum.

18 Ocak

Evimiz diyordun. Hangi ev?
Evimiz orada
tek kişilik yatağı
süpürgesi
hiçbir şeyden kuşkulanmayan
daha yırtılmamış şiirleriyle.

20 Ocak

Dünyanın en sıradan sözlerini
söylüyor.
Taşların altında
neler olduğunu bilen
anlar.

21 Ocak

Bir fasıla.
Aramıyorsun.
Bu gece ne kadar güzel.
İki kuş uyuyakaldı cebinde.

22 Ocak

Ekmeğin olduğu masaya
alnını dayadı
şerefle ölüm arasındaki
bir heykel gibi sakin.

23 Ocak

Sonunda
kopmuş ellerini
gösteriyor sana ayna
zaferini
alkışlayacak ellerin olmasa da.

24 Ocak

Dudaklarımı hatırana dayadım
acı ve haz yüzünden gece uyanık kaldım
sönmüş mısraların
dört mumu arasında.

25 Ocak

Bir anlığına
tuvaletin duvarına sığındık.
Rüzgârı kesiyordu.
Yaşlı biri buluta bakıyordu.
Bulutun ışığında
gülümsediğini gördüm –öyle huzurlu
arzu ve acıdan öyle uzaktı ki–
kıskandım.

Yaşlılar bulutlarla anlaşıyor
ve uzun zaman alıyor yaşlanmamız.

26 Ocak

Bir bulutu
geyiğe benzetmek istiyorum.
Yapamıyorum.
Zamanla güzel yalanlar
azalıyor.

30 Ocak

Korkumuzun isine
bulanmış gece
elleri koltuklarının altında
hiç konuşmadan geliyor.
Bütün kuşkularımız haklı
hiçbir şeyi gizlemiyor karanlık.

Pencereden bir yarasa girdi.
Önemli değil.

31 Ocak

Gece Ana – diye seslendi;
kara saçlarınla sar
yıldızlarının delik deşik ettiği
ölmemiş olmanın
utancını yaşayan beni.
(Yüzü duvara dönük kendi kendine konuşuyordu.
Belki biri duyar umuduyla
apaçıktı vurgusu.)

Siyasi Mahkûmlar Toplama Kampı
KONDOPULİ – LİMNOS, 1948-1949

Sürgün Günlükleri - III

18 Ocak 1950

Çok ölü var
çok fazla.
Sığamıyoruz. Sıkıştık.

Bir martı
havlusunu silkeledi.
Kimse silmedi ellerini.
Kimse görmedi.

27 Ocak

Dedin ki:
cezaevinin iç kapısına
tebeşirle çizilmiş
bir gemi.

Ölümü kandırabilir misin?
Kandıramazsın.

3 Şubat

Gece boyunca ölüler
aydan buz parçaları kemiriyor.
Artık ne yapacağımızı bilmiyoruz
duymamak için.
Fareler de ekmeğimizi yiyor.

Korku öfkeden daha büyük.

7 Şubat

Taşlarla yüklü gölgelerdir
tel örgüler
adının doğru söylenişini
unuttun.
Kuyruğuna ay bağlanmış
bir kara kedi koşuyor.
Tuhaf.
Bunca sessizlik
ve kimse uyanmıyor.

15 Şubat

Nerede bu tel örgünün sonu?
Salyangozlar öldürülenlerin giysileri arasında sürünüyor.
Ama sadece ölmek için
gelmedik bu dünyaya.
Gün ağarırken
limon kabuğu kokusu geldiğine göre.

19 Şubat

Donmuş güneş. Isıtmıyor.
On fırtınalı gün.
Hastaların iştahı yok.
Herkes hasta.
Denize çok ekmek atıyoruz.
Hiç olmazsa martılar yiyor.
Sohbet çabuk bitiyor.
Sesimizin dışında kalıyoruz.
Dalgaları hem duyuyor hem duymuyoruz.
Her kelimenin altında
bir ölü var.

21 Şubat

Bu insanlar çok şey anladı
az konuşuyor, hiç konuşmuyorlar
ceplerinde birkaç anahtar taşıdıkları halde
açacak bir kapıları yok.
Pazar akşamları
taş basamaklara oturuyorlar
yıldızlara bakmıyorlar
denizi duymuyorlar
uyumakta zorlanmıyorlar.

İyi bir şey gelecekse
onlardan gelecek.

23 Şubat

Ay beyaz
boğulanların karnı gibi
şişkin.

Manoli
her şey iyi olacak diyordu.
Manoli yürekliydi.

Manoli
aşağıda derin sularda
kör yosunlarla.

24 Şubat

El feneri iki kırık kolu gizlice izliyordu
ve kopuk bacağın senin olup olmadığını bilmiyordun.
İşte o an büyük duvarın altında bir araya geldik
her birimiz tek başına
bizim olan bu kesik bacağın üzerinden atlayarak.

3 Mart

Sürgünlerin bohçaları oyun sahasında.
Yaktığın kibrit çok ses çıkarıyor.
Sigara parlak bir alevle yanıyor.
Koru kendini.

24 Nisan

Yaprağın gölgesi güneşin ters tarafında.
Ayakkabılarını çıkar. Dinlen. Aksi takdirde hatırla.
Oduncuların elleri çamsakızı kokuyor.
Sepetlerin arkasında küçük kızlar
mavilerle kırmızıları düzenliyor.

Senin hatan ölmeye razı olmamak.
Ama belki ölüler de acıkır.

25 Nisan

Bu yıl kuzgunlar yaz mevsiminin
çatısındaki kiremitlerdir.
Körün eli gibi arıyor
kapı tokmağını korku.
Sen taşa oturuyorsun
sakinsin yorgun olduğun için
iyisin çok korktuğun için
kolay unutuyorsun hatırlamak istemediğin için
unutmuyorsun.

1 Mayıs

Asker sigarasını yerde ezdi.
Her şey ne kadar kolay eziliyor.
Karşıda Laurion.
Kırlangıçların tırpanlarını taşıyan
orakçı kızlar diyen kimdi?

Ellerinle kulaklarını kapa.
Ayıp. Ayıp.

3 Mayıs

İnsanlar güneşe yayılmış
ceketlerini çıkarıyor
postallar sıkıyor
askerlerin koltukaltları terli.
Parmaklarınla biraz yabankekiği eziyorsun.

İkinci ölümün üzerinde
böyle yaşlanıyoruz ağır ağır.

4 Mayıs

Biri nöbetçi kulübesinin yanında sigara içiyor.
Çobanyıldızı dağın tepesinden
yanlış kapı çalınmış gibi bakıyor.
Elektrik direkleri kararırken
bükülecekler diye korkuyorlar
iyice geriliyorlar.

5 Mayıs

Bize çok şey borçlular.
Geri almazsak
bunlar da borcumuza yazılacak.

*

Döşeme tahtaları rutubetten küflendi
pencereler yamuldu camlar kırıldı
çarşaflar kirli postallar bol
ekmek kokmuyor
insanlar çok zayıfladı
azizlere benzediler.

6 Mayıs

Biri konuştu. Diğeri yanıt vermedi.
Gözlerin altındaki kelimeler
yatağın altındaki delik pabuçlar kadar eski.

Hastanede lambalar
bir pencerenin kapanışı gibi yanar.

Galip geldik mi dedin?
Silahsız bir zafer, belirsiz, şimdiden unutulmuş.
*
Bu yanda ve öte yanda tel örgüler.
Önüne bakıyorsun. Başka yol yok.

Galip geldik dedin.
*
Bir gemi giderken diğeri geliyor
bir adam gelirken diğeri gidiyor –
en nihayet ölüm nerede bitiyor?

Kül ateşi örtüyor
bayrak da öldürülmüş olanı.
Galip gelen yenilen
bayrağın altında ya da bayraksız
ölü.
Hiç öğrenemeyeceksin pişman olup olmadığını.
*

Hava kararıyor.
İki dirhem umudu
beş sahte yıldıza değişerek
yine kolayca kandırılıyoruz.

7 Mayıs

Kara kapkara ada
kara taşın üstünde lambalar yanıyor
tuvaletlerde iri fareler geziniyor
durup hoparlörleri dinliyorlar
telaş etmeden gözlerimizin içine bakıyorlar
sonra sessizce gidiyorlar.

Uykumuzun üstünde
derisi yüzülmüş koçlar asılı.

8 Mayıs

Kayanın üstünde iki sandalet. Sırılsıklam bir ip.
Öbür tarafta balık tutan adam.
Kuru otların üstüne oturan iki kişi.
Hepimizin üstüne oturan tel.

Tekrar bir araya nasıl gelirler? Biz bir araya nasıl geliriz?

Askerler gülümseyebilmek için
kimsenin bakmadığı anları kolluyor.

9 Mayıs

Deniz kıyısında askerin acı sigarası
başka birinin penceresinden görünüyormuş gibi ilk yıldız
heybedeki ekmek. Bizi unuttular.

Akşamüstü çekidüzen verilmiş sakin liman
bir çanın içinde uyuyan rüzgâr gibi
gecelerimizin nasıl olduğunu hiç kestiremiyor.

Ah kör sular içindeki
balıklar, balıklar, balıklar.

10 Mayıs

Kamp yatağı omzumuzda
alüminyum tabak torbada
bütün evimiz barkımız koltuğumuzun altında
bütün dünya sırtımızda. Yürüyoruz.

Bazen ekmeğin üstünden yakınıyor
bazen sigara dumanının arkasına saklanıyoruz
bazen birlikte bekliyor
bazen ayrı ayrı korkuyoruz.

Çok uzun yol katettik.
Bu saatte kim gelebilir?

11 Mayıs

Dar uçsuz bucaksız baraka
bilinmeyen bir kentin yolu gibi
bu kapının dilini bilmiyorsun.

Ta öbür uçta bir hasta öksürüyor
iki kişi tavla oynuyor
biri yatağını topluyor
bir diğeri camdaki sineklere
sineklerin arkasındaki denizde
rüzgârın dövdüğü bir tekneye bakıyor.

Öyleyse batmak –
yaşamanın bir yolu mu?

11 Mayıs

Yağmurdan sonra binalarla taşlar
renk değiştirir.

İki yaşlı adam bankta oturuyor. Konuşmuyorlar.
Geride bunca ses ve bunca sessizlik kalıyor.
Gazeteler bir saatte yaşlanıyor.

Vurgularda güçlü-zayıf, güçlü-zayıf
değişimin tekdüzeliği – güçlü;
zayıf-güçlü, strophe-antistrophe
ve ne öfke ne de hüzün.

Gece yat borusu.
Vuran için de vurulan için de
aynı derecede ağır.

İnsanlar taşlara oturup
tırnaklarını kesiyor.
Diğerleri öldü.
Onları unuttuk.

13 Mayıs

Burada günler uzundur
sonra birdenbire gece çöker
uyku zorlaşır
battaniyelerin altında horlayanları duyarsın
sakallarının uzadığını duyarsın
küfrederek hayalarını kaşımalarını duyarsın.

Daha sonra rüzgâr dindiğinde
geceye bir kâğıt hışırtısı kalır
ve düşlerin peşinden koşmak üzere
açılan gözkapaklarının
tahta tıkırtısı duyulur ansızın.

14 Mayıs

Martılara alıştık
mesaj getirmiyorlar
boş bir evin
panjurlarını açıp kapatır gibi
açıp kapatıyorlar kanatlarını.

Uykusuz gecelere alıştık
kırık pencere camları gibi parçalanmış uykuya
koltuk değnekli sakatlara
sahildeki pisliğe
denize atılmış ekmek tayınlarına
dökülmüş bağırsaklar gibi
kayalara yapışmış patates kabuklarına
karşıda Sunion üzerindeki bir bulutun gölgesine
geceleri suya bırakılan zincirin sesine
insanların bizi unutmasına alıştık.

Ve o kolsuz heykel
güzeldi
nereyi işaret ettiğini
ya da edip etmediğini bilmiyordun.

15 Mayıs

Nöbetçi tellerin arkasında oturuyor
kaputunun yakası kalkık.
Geçen gün kollarına bakmıştım
kalın ve güçlüler
bizim tören alaylarından birinde bayrak taşımış olmalı.

Şimdi bir duvarın arkasındaymışçasına
silahının arkasında oturuyor.
Duvarın arkasında bahar oturuyor –
onu göremiyor.
Ben görüp gülümsüyorum
ve o göremediği için
üzülüyorum.
Tüfeğinin gölgesini gözlerimin etrafına
kara bir mendil gibi bağlamış olmasına rağmen
baharı görmesini ve gülümsemesini istiyorum.

16 Mayıs

Bir asker telgraf direğine dayanmış
sigara içiyor
belki de hoparlörlerden piyano dinliyor.
Sürgünler çadırlarında
akşam yemeklerini yiyorlar.
Ay yemekhanenin
denizde yıkanan
büyük kazanı kadar büyük.

Ve tabii ki ağaçlar .
gelişigüzel yeşeremez.

17 Mayıs

Hastane teknesi suda yansıyor
beyaz ve en üstte kayısı renkli şeridiyle
sabah sessizliğinin cam kâsesi içinde
güzel
yeni bir şiirdeki eski hüzün gibi.

18 Mayıs

Bizi yaralar içinde terk ettiler.
Askerler angaryaya koşuluyor
yalınayak, kafaları tıraşlı, giysileri yırtık
dağa tırmanıp – bizi seviyorlarmış gibi
çalı çırpı toplamalarını seyrediyoruz uzaktan.

Akşam olunca
yat borusundan az önce aşağı iniyorlar
karşıda Laurion'un ışıklarına bakarak
gruplar halinde denize işiyorlar. Konuşmuyorlar.

Bir şeyler bekliyorlar. Bir şeyler bekliyoruz.

Mehtap gece boyunca
yere yıkılmış büyük ağaçlardan uzun tahtalar kesiyor.
Kapılar için. Evet, kapılar için.

19 Mayıs

Delilerle sakatlar çoğaldı
tam da şimdi
büyük çileler durulduğunda.

Akşamları yukarıda terasta
denizin üstünde güçlenen
çığlığı duyuluyor delinin.

Gözler büyüyor
karanlık mı karanlık
kentin ucundaki iki çingene kulübesi gibi.

İçeride iki yarı çıplak çingene
demir dövüyor.

Bu gürültü
mektup yazmayı zorlaştırıyor
şiir yazmayı daha da çok zorlaştırıyor.

Burada her şey kanla yazılmış.

22 Mayıs

Uzun yıllar gurbette kalan
renkleri solmuş bavullarına
yabancı gümrüklerin damgaları vurulmuş
bir yolcu gibi geldi öğle sonrası.

Bizim için geldi.
Bizi tanımıyor.
Onu tanıdık.

24 Mayıs

Bir sürü güzel vasiyetname yazdık
hiçbir zaman açılmadılar
hiç okunmadılar
çünkü biz ölmedik.

Bir kişinin sadece bir kez söyleyeceği
şeyleri söyledik
bir kişinin sadece bir kez vereceği
şeyleri verdik.

Bu kadar basit
büyük laflar
öldürülenlerin
torbalarındaki kaşıklar gibi.

İki ay önce öldürülen
miyop adamın gözlüğünde
boydan boya yansıdığını gördük
sonsuzluğun.

Ve düşün
artık "biz" kelimesini
gözlerini yere çevirmeden
yüzün kızarmadan
söyleyemiyorsun.

27 Mayıs

Acının da yorulduğu bu yerde
yalnızlık daha kesin.
Ve kendi gözlerinden saklanamıyorsun.

Çıplak bir kadın
panjurları kapalı
bir odanın ortasında diz çökmüş
güzel bir kartalın tüylerini yoluyor
eski dolabın aynasının karşısında
tüyleri şapkasında deniyor.

Küçük küçük
hareketlerini izliyorsun
öyle küçükler ki
biliyorsun: akşama
çok kızgın olacaksın.

28 Mayıs

Bu evlerde kimse oturmuyor
ya da en azından oturmuyor görünüyor.
Ama sahibi evin içinde duruyor
bütün yaralarına rağmen
görünmez ısrarcı despotik.

Bu yüzden yunusların
suda açtığı delikler
kanıtı gizlemek içindi
çok sayıda sonuca yol açan
ilk kelimeyi gizlemek içindi
hiç söylemediğimiz
ve hiç bitmeyecek olan.

29 Mayıs

Başkalarının günahlarını ve bizimkileri
nasıl bağışlayacağımızı
düşünüyorduk.

Tabii ki ölüm
fondaki beyaz duvarla
çok yakışacaktı bize.
Başaramadık.

*

Yıkılmak üzere olan bir ev bile
bir bayrakla
daha az eski görünür.

Bazen tersi de olur.

*

Ruhun doğru bir astronomisini
nasıl yaparsın? –diyordu–
Çıplak bedene
battaniye ağır gelir.

Unutulmuş güzel heykel –
kızıla boyadılar
o da öldü.

30 Mayıs

Askerler alçak duvarın üstünde
tıraşsız
gözlerinde bir hüzün esniyor
denizi, hoparlörleri dinliyorlar
hiçbir şey duymuyorlar
belki de unutmaktır istedikleri.

Günbatımında
hacet gidermek için ağır ağır sel yatağına iniyorlar
ve uçkurlarını bağlarken
yeni aya takılıyor gözleri.

Dünya güzel olabilirdi.

31 Mayıs

Keti yazıyor:
Bahçende güller coştu
sarı ve beyaz papatyalar
boyun kadar uzun
pencereleri ve avizeyi yıkadık
odan sabun kokuyor
giysilerinle kitaplarını okşadım.

Ah Keti
biz burada
mendilimizin ucuna
dünyanın yeminini düğümlemişiz.

1 Haziran

Sabahleyin
ufuk
kireçle boyanmış bir yetimhanenin ön yüzüdür.

Sakatın koltuk değneğinden
delik bir adalı çorabı gibi
sarkıyor günbatımı.

Öldürülenler geceleyin
taşların altında toplanırlar
sigara paketlerinde bazı notlarla
ayakkabılarında sık yazılı bazı kâğıt parçalarıyla
gözlerinde bazı yasadışı yıldızlarla.

Tepelerinde gökyüzü büyür
daha da büyür derinleşir
hiç yorulmaz.

Toplama Kampı
MAKRONİSOS, 1950

Modern Klasikler Dizisi - 184

Çağdaş dünya edebiyatının en önemli şairlerinden Yannis Ritsos *Sürgün Günlükleri*'ni yazmaya İç Savaş'tan sonra 1948 sonbaharında toplumcu siyasal görüşleri yüzünden gönderildiği Limnos Adası'ndaki Kondopuli Kampı'nda başladı, 1949 yılının sonlarında aktarıldığı Makronisos Kampı'nda devam etti. Zorlu kamp koşullarında hayatın kaydını tutmak üzere yazdığı şiirler bu dönemde yaşananları bütün dünyaya ilan eden bir günlüğe dönüştü. Kamplarda dayatılan pişmanlık dilekçesini inatla imzalamayan Ritsos *Sürgün Günlükleri* ile sadece yol arkadaşlarının değil, umudunun ve inancının da sesini yıllar ötesine taşıdı.

YANNİS RİTSOS (1909-1990): Mora Yarımadası'ndaki Monemvasia kasabasında varlıklı bir ailenin çocuğu olarak doğdu. Mutlu başlayan çocukluk hayatı annesi ve ağabeyinin peş peşe veremden ölmesi, ardından ailenin zenginliğini yitirmesiyle değişti. Kendisi de vereme yakalandı, 1927-1931 yılları arasında sanatoryuma yattı. Hukuk fakültesine kaydolmasına rağmen hiç devam edemeden ayrıldı. Hayatını sürdürebilmek için pek çok değişik işe girip çıktı. 1934'te ilk şiir kitabı *Traktör*, bir yıl sonra da *Piramitler* yayımlandı. İlk eserlerinde halk şiiri formlarını kullanan Ritsos 1935'ten sonra serbest nazma geçti, fütürist ve sürrealist tekniklere yöneldi. Mayıs 1936'da Selanik'teki tütün işçileri grevinde öldürülen genç bir işçi için yazdığı "Ağıt" şiiriyle adı geniş kitlelerce duyuldu. 1956'da yayımladığı *Ay Işığı Sonatı*'yla Ulusal Şiir Ödülü'nü aldı. 1967'de Albaylar Cuntası Ritsos'u Yaros ve Leros adalarına sürgün etti, kanser olduğu için eşinin Samos Karlovasi'deki evinde ev hapsinde tutuldu. 1974'te demokrasinin yeniden inşasından hayatının sonuna kadar şiir yazmaya devam eden Ritsos yüzden fazla şiir kitabı, on deneme ve roman ile dört tiyatro oyunu yayımladı, Nazım Hikmet'in şiirleri de dâhil olmak üzere pek çok şiir çevirisi yaptı. Mikis Theodorakis'in altmışlı yıllarda şiirlerini bestelemesiyle ünü bütün dünyaya yayıldı. 11 Kasım 1990'da Atina'da öldü. Arşivinde yayımlanmamış elli şiir kitabı bulundu.

9 786254 056666

18 TL